

III. LA LLENGUA I ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ DE MASSA

1. Totes les llengües de cultura són identificades per una modalitat comuna, que, a través d'una certa abstracció, permet als seus parlants d'expressar-s'hi amb espontaneïtat i amb comoditat, per tal com aquesta és la modalitat apresada a les escoles, divulgada a través dels mitjans de comunicació de massa, emprada en els afers públics i conreada per literats i científics. Aquesta és la modalitat legitimada de la llengua i tothom pot emparar-se'n i identificar-s'hi, per més que ja no s'hi recullin trets locals no pertanyents a l'estructura essencial del sistema. Això vol dir, doncs, que fins a un cert punt, en els nivells formals de l'expressió i de la comunicació, tothom renuncia a determinades formes particulars de llenguatge, en benefici de la unitat de la comunitat parlant. La modalitat esmentada és de tots, i ensems no coincideix completament amb el parlar de cadascun dels qui se'n valen com a llengua pròpia. Aquesta modalitat és sancionada per la normativa gramatical i lexicogràfica, la qual es basa en la història literària, la dialectologia i el desplegament de la cultura.

2. Arribada l'hora d'establir la normativa de la llengua catalana, hom podia haver optat per la solució més fàcil i més freqüent: la imposició d'una modalitat (en aquest cas, hauria estat la barcelonina) damunt totes les altres. No fou així: malgrat el fet de tractar-se d'una de les llengües romàniques més unitàries, l'Institut d'Estudis Catalans —per raons prou conegudes— fixà una normativa, no imposadora d'una sola modalitat, sinó composicional, tot adoptant trets de les grans regions de la llengua (Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears). Aquesta normativa, que segurament constitueix un cas únic en les llengües de cultura, fou acceptada formalment, fa seixanta anys, pels escriptors de tot el domini lingüístic, contribuï decidivament a la supervivència de la llengua en els temps durs de la dictadura, i en els nostres dies continua essent observada en el món de la cultura.

3. Justament en el moment d'iniciar una política de normalització lingüística —que òbviament ha de confiar un paper important als responsables dels mitjans de comunicació de massa i als educadors— han rebrotat, per raons extracientífiques, tendències particularistes que ja semblaven superades. Alhora han sorgit uns afanys de simplificació de la llengua que no fan sinó accelerar-ne el procés de substitució. Això, deixant de banda que hom hi contravé a la normativa en vigor.

Tots dos corrents —particularista i simplificador— coincideixen pràcticament, car aquest, en reduir, recolza en solucions forçosament locals que no s'assemblen a les d'altres regions i el fet de fomentar-les en fa un altre focus de secessió.

4. Els dos corrents indicats en el punt anterior fragmenten i limiten la llengua. Tot i així, no mereixerien gaire consideració si no fos perquè, en valer-se com a amplificadors dels mitjans de comunicació de massa i de l'ensenyament escolar, atempten greument contra la modalitat comuna, que és el vessant formal i universal de la llengua.

Per això, si bé cal encoratjar els treballs d'especialització funcional de la llengua, com els manuals o normes d'estil amb què diverses entitats públiques i privades (editorials, diaris i revistes, emissores de ràdio i de televisió, entre d'altres) orienten els professionals que hi presten serveis, cal també mirar-los amb prevenció quan, en comptes d'establir noves convencions concordants amb la normativa i relatives a qüestions pendents de resolució, arriben a proscriure elements genuïns i normatius i a forçar-ne la substitució per altres de nocius a la salut de la llengua.

Les ordres comminatòries de la Direcció de la Ràdio-televisió Valenciana han estat aquests dies denunciades com un atemptat contra la unitat de la llengua i com un abús d'autoritat. Ara bé, hem de reconèixer que la Direcció de la Ràdio-televisió Valenciana aparentment no ha fet més que seguir tendències d'actuació sovint anàrquiques sorgides prèviament al Principat. Justament l'Institut d'Estudis Catalans, a instàncies de les universitats, ja s'havia adreçat el 1986 a l'Administració autonòmica per denunciar aquestes anomalies. Per això convé examinar aquestes actuacions per damunt dels fets anecdòtics i jutjar-les amb criteris objectius i generals. Si no, ens perdríem en una atomització de normes i de solucions.

5. En efecte, la reducció d'usos idiomàtics que alguns propugnen, amb el pretext que la llengua es torni més fàcil, no fa sinó empobrir-la. L'exclusió alternativa de formes segons criteris geogràfics o regionals dificulta la comu-

nicació entre els catalanoparlants i suggereix als no-catalanoparlants i forasters una manca d'unitat que no correspon a la realitat.

La llengua catalana ha aconseguit un just prestigi literari i cultural: ha donat figures cabdals a la història de la literatura, és vehicle d'una cultura remarcable, és estudiada, coneguda, traduïda, valorada, estimada. Ara li cal consolidar-se com a instrument eficaç de promoció i d'integració socials. Per això qualsevol de les mesures que n'afebleixen la integritat són rebutjables, no solament perquè posen en entredit la unitat de la llengua, sinó perquè atempten, en general, contra el prestigi del català i —en el cas concret a què fèiem al·lusió en el punt anterior— contra el prestigi de la seva noble modalitat valenciana. I aquest atemptat és greu per tal com el prestigi de la llengua condiciona el seu ús social i la seva mateixa existència i tot.

6. Davant d'aquests fets, l'Institut d'Estudis Catalans se sent obligat a intervenir-hi, i ho fa procurant de mantenir-se per damunt de les discussions concretes i amb tota l'objectivitat de què és capaç. Els intents d'establir per als mitjans de comunicació un català empobrit i deturpat i el refús dels models més genuïns i nobles han provocat una desorientació que afecta la mateixa vida de la llengua, ja que l'ús social i la coherència del mateix sistema es condicionen recíprocament. I això no es dona solament al País Valencià.

Recuperats determinats usos socials de la llengua, fóra suïcida de minvar-ne les capacitats expressives. La necessària adaptació funcional de la llengua a la nova circumstància no ha de fer-se pas en detriment de la seva riquesa formal ni de la seva codificació actual. L'emfasització dels problemes i llacunes que mostra la normativa catalana (no gaire més grans que els de qualsevol altra llengua), la creació de contramodels esbojarrats i presentats com a productes salvadors, l'admissió i promoció de vulgarismes urbans o de localismes innecessaris, l'acceptació indiscriminada de barbarismes sovint de caràcter argòtic, les confusions entre el que pot ésser el català bàsic i el català estàndard o entre els diferents nivells lingüístics, el mateix esperit polèmic que tot això origina, no contribueixen en absolut a afermar la imatge pública de la llengua ni la cohesió de la comunitat.

Els factors esmentats poden afectar fins i tot la nitidesa de la llengua que s'ensenya a l'escola, el paper de la qual —cal no oblidar-ho— és, en el terreny lingüístic, primordial. Ara s'ensenyen dos idiomes: un en el qual, almenys aparentment, les coses són clares, i un altre en el qual tothom pot dir la seva i tot hi són problemes. I això no és admissible.

7. Ateses les constatacions i les consideracions precedents, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans insta la Generalitat de Catalunya, la Generalitat Valenciana i el Govern Balear, així com tots els qui tenen responsabilitats en els usos públics i formals de la llengua comuna, a vetllar —o a continuar vetllant— per la seva integritat i pel seu prestigi.

La realitat idiomàtica d'avui és el resultat de tota una història comuna i ningú no la pot desconèixer. Tampoc ningú no la pot amagar: de Salses a Guardamar, i de Fraga a Maó i l'Alguer, existeix una sola i mateixa llengua.

Tots els qui han assumit alguna responsabilitat en les tasques de desenvolupament i de normalització de la llengua s'han de sentir, doncs, interpel·lats per aquesta realitat i han d'obrar en conseqüència.

8. La Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, atenta a la delicada situació actual de la llengua, reflexiona i treballa perquè aquesta estigui al nivell que li correspon i compleixi les funcions que li són pròpies.

En aquest sentit, ha decidit d'accelerar els treballs de compleció i actualització de la normativa lingüística. Concretament pel que fa al lèxic, intensifica la incorporació al *Diccionari general* de formes genuïnes de diferent procedència geogràfica i dels neologismes que requereix l'evolució de la societat actual. Tanmateix, els diccionaris normatius no recullen aquests darrers mots fins que no s'han consolidat formalment i semàticament. Però el que cal és que els neologismes que es van incorporant de fet se subjectin als mecanismes establerts a la gramàtica per a la formació de mots.

Mentrestant, hem d'ésser conscients que no hi ha més que *una* gramàtica i *un* diccionari, ja prou flexibles, i que no és lícit d'esporgar-los ni de mutar-los.